

NÉRI SZENT FÜLÖP**Május 26.*****Firenze, 1515. július 21. +Róma, 1595. május 26.**

Fülöp édesapja kis jegyző és alkimista volt Firenzében. Amikor Fülöp öt éves volt, meghalt az édesanyja, de nevelőanyja is nagyon szerette. A kis „Pippo buono” mindenki kedvence volt. Közvetlenség, dús fantázia, nagy lelkesedni tudás jellemezte. Rendkívüli érzéke volt a vidám, népies tréfákhoz. Alakján valami sugárzó tisztaság ömlött el.

Első képzését szülővárosának Szent Márk-konventjében, a dominikánusoktól kapta. Ami jó van benne -- vallotta később --, azt nekik köszönheti. Ők ültették szívébe a mély szeretetet és tiszteletet „vértanújuk”, Savonarola iránt. Az ő írásaiból tanulta meg, hogy a szükséges egyházi reform csak a lelkek -- azaz a papság és a laikusok keresztény életének -- megújulásából születhet meg; hogy a Szentlélek működésében hinni kell, hiszen a Szentlélek az Egyházban él ma is, mint a kezdeti időkben; s végül, hogy semmi sem tesz oly boldoggá és vidámmá, mint a Szentírás fölötti elmélkedés.

Apja 1533-ban a Montecassino közelében lévő San Germanóba küldte. Itt élt nagybátyja, egy gazdag kereskedő. Fülöp állítólag három könyvet vitt magával: az egyik volt a Laude, a „jámbor bolond”, Jacopone da Todi (+ 1306) nyers és faragatlan, de misztikus bensőséggel telített dalai; a másik Boldog Combini (+ 1367) életrajza a humanista Belcaritól; a harmadik a sokat utazó falusi plébános, Arlotto vidám elbeszéléskötete. Ő volt az, aki sírkövére ezt íratta: „Saját magának és mindenkinek, aki ide kívánczik.”

Fülöp legfeljebb három évig maradt San Germanóban. Úgy látszik, többet időzött Szent Benedek iskolájában, mint nagybátyja üzletében. Egy későbbi montecassinói apát tanúsítja, hogy Fülöp „három egymást követő éven át megvetette az alapokat a magas tökéletességhez, különösen az ottani kiváló szerzetes, Evoli Özséb tanítása révén...” Itt kedvelte meg Cassianust és a régi egyiptomi remete-szerzetesek lelki tapasztalatait. Életmódjukat a gaetai kikötő fölött lévő híres hegy Albaneta-kápolnájában próbálgatta. Lehetséges, hogy már akkor megélte első pünkösdi csodáját.

1536-ban Rómában találjuk. Krisztust követve teljes szegénységben élt. A firenzei vámhivatal vezetőjénél talált szállást és igen szegényes étkezést mint fiainak nevelője. Teológiai előadásokat hallgatott az ágostonosoknál és a Sapienza egyetemen, ahol 1537 óta két jezsuita is tanított. Nemsokára megismerkedett magával Ignáccal is, és megtanulta tőle a „belső imádságot”. Vele és rendtársaival együtt segítette 1538/39 őséges telén a római éhezőket. Látogatta a beteget a Szent Jakab-ispotályban, és megismerkedett alapítójával is, aki a híres laikus testvérülethez, az „Isteni Szeretet Oratóriumához” tartozott. „Sola caritas -- csak a szeretet számít!”, lett később saját oratóriumának a jelige is.

Tanév közben, egész hirtelen elhatározta, hogy abbahagyja tanulmányait. A Szentíráson és Szent Tamás Summáján kívül eladta könyveit, és árukat a szegényeknek adta. „Sohasem tanultam sokat, mert el voltam foglalva az imádsággal és egyéb lelki gyakorlatokkal” -- szokta később mondogatni. És mégis azt mondja róla másvalaki, hogy fölfedezte: Fülöp tudása éppen olyan nagy, mint a jámborsága. Akkoriban azonban erre a radikális elhatározásra jutott a

Megfeszített előtt: „Aki Krisztuson kívül akar valamit, nem tudja, mit akar; aki Krisztuson kívül vágyik valamire, nem tudja, mire vágyik; aki Krisztuson kívül másvalakiért dolgozik, nem tudja, mit csinál.”

Napjai ettől fogva az utcai apostolkodással teltek. Bizalmat keltő modorának senki sem tudott ellenállni. Éjjel azonban Istené volt.

Valami kiűzte Róma kapui elé a Campagna éjszakai magányába, a San Sebastiano-katakomba föld alatti vértanúsírhajhoz. Gyakran fölkeresett egy-egy templomot, ott imádkozott, és néhány órát aludt az előcsarnokban. Belső élete Isten és az ő titka maradt. Talán akkor tapasztalta meg azoknak az imádságoknak az erejét, amelyeket később ifjú barátainak ajánlott. Köztük voltak a régi sivatagi atyák röpmái. Más imádságok teljesen őrá vallanak.

Ilyen órákban költeményeket is írt. Sajnos, csak egyetlen szonett maradt ránk, amely így végződik:

„Mily börtön rabja a lélek a földön?

Miért nem tud kitörni idelentről,

hogy lába végre csillagokon járjon,

Istennek éljen, s magának meghaljon?”

Rendkívüli látomásokban és kegyelmekben is részesült. Az a leghíresebb, amelyet 1544-ben a katakombákban kapott. Úgy látta, hogy tüzes golyó hatol be a száján, és leszáll a szívébe. Egy másik látomásban Keresztelő Szent János, Firenze védőszentje kiszólította remeteéletéből az apostoli munkába: „Isten akarata szerint a világba kell menned, és Rómában kell élned, de úgy, mint a sivatagban!” -- hallotta egy benső hang szavát.

Végül harminchat éves fejjel 1551 májusában gyóntatóatyja, Persiano Rosa rábeszélésére fölvette a papi rendet. Beköltözött a „San Girolamo della Carità” testvérület házába. Itt bontakozott ki sokféle megpróbáltatás után tulajdonképpen alkotása: az oratórium. Mint egy sztarec vagy a régi sivatagi remete-szerzetesség „lelki atyja” körül, lelki gyermekeinek egyre növekvő tábora alakult ki körülötte. Legtöbbjüket a gyóntatószékben ismerte meg. Délutánonként összejöttek kicsiny cellájában, s kezdődött a lelki beszélgetés. Jánost, Pált, Ágostont, Cassianust, Tamást, Gersont és Colombinit olvasták, vagy kirándultak, és este még sokáig térdeltek a San Girolamo-templomban. Egyénisége mind önállóbban és világosabban átjárta apostoli munkáját. A reneszánsz és a kezdődő újkor emberének kevélysége arra készítette, hogy „Istennek, a Hasonlíthatatlannak szeretetéből bohócruhát öltösz, és minden emberit a feje tetejére állítson”. Micsoda titokzatos ember az, aki valódi gyönyörűségét leli abban, hogy bolondnak tartsák! Teszi ezt részben vidám természetéből, részben azért, hogy elrejtse azt az izzást, amellyel ő az Istené. A világot „semmibe venni, önmagamat semmibe vétetni” -- az istenibe menthetetlenül beléveszett embernek ezt a végső bölcsességét senki úgy meg nem élte, mint ez a „Pippo buono”, aki kacagásával takarta el a Mérféltetlent, amely meg akarta semmisíteni” (H. Rahner).

Cellája hamarosan szűknek bizonyult. A templom szomszédságában volt egy raktárépület, azt építették át oratóriummá. A fiatal közösség ettől kapta a nevét (1554).

Itt ismerkedtek naponta a Szentírással. De nemcsak a szent könyvekben leírt isteni igével ismerkedtek, hanem az Úrnak az Egyház és a szentek életében megtestesült szavával is. Közösén az imádsággal válaszoltak Isten szavára, egyénileg pedig ki-ki a szeretet tetteivel a város kórházaiban és utcáin. Az új kör első „hódításai” közé tartozott Tarugi, a későbbi bíboros, valamint Baronius, az Egyháztörténeti annales szerzője. Ezek az oratórium látogatóinak 1559-ben tartott konferenciák anyagából álltak össze.

Vállalkozásaik egyre bővültek: „oratóriumokat” tartottak vasárnap reggelenként a mise előtt, délután és esténként népnyelvű énekléssel és imádsággal; körmeneteket rendeztek, héttemplom-búcsújárásokat, amelyeken a római kúria legfelsőbb körei is részt vettek. Ezeknek köszönhetően Fülöp kétszer összeütközésbe került az inkvizícióval: először a félelmetes IV. Pál pápa alatt, majd még egyszer V. Pius idejében. Teljes alázatosságával és kedvességével mindkét alkalommal lefegyverezte bírát. Nemcsak baj nélkül került ki az ügyből, hanem megnyerte a nevezett pápák különleges jóindulatát is. Egyébként befolyásos szövetségese volt Borromei Károly.

1564-ben művének újabb állomása kezdődött. Mivel a pápa közbelépésére át kellett vennie a firenzeiek római templomának és egyházközségének vezetését, három fiatal barátját és segítőjét: Tarugit, Bordinit és Baroniust pappá szenteltette. Ezzel először kezdett világi papok kis csoportja közös életet. Fülöp érdeklődése továbbra is az „Isten-alapította” nagy, plébániák fölött álló oratórium-körnek szólt, amely még mindig a San Girolamóban gyülekezett. Egy résztvevő szerint ez az oratórium „Róma egész vallási életének a középpontját” jelentette.

A Fülöp és XIII. Gergely (1572--1582) között kialakult baráti kapcsolat újból biztosította neki és művének a Szentszék támogatását. Így hamarosan teljesen függetleníteni tudta magát a firenzei kolóniától, és a pápától kapott Vallicella-templomban újjászervezte oratóriumát. Amikor ez 1578-ban helyet adott a Nouva Chiesának, az Újtemplomnak, a város minden rendjéből és rétegéből ezrek találkoztak itt az oratóriumban. Az oratoriánus papok és testvérek itt élő nagy csapatából alakult meg az „Oratórium Kongregációja”, amely 1575. július 15-én pápai jóváhagyást kapott. 1583-ban a pápa parancsára Fülöpnek is oda kellett költöznie. Közben teljesen megvilágosodott előtte hivatása és föladata: a klérus azoknak a világi keresztényeknek a példáján épüljön, akik a világban helyzetüknek megfelelően élik a tökéletesség életét. A népet azután a belsőleg megújult papság fogja elvezetni a keresztény életre. Ebbe a klérusba tartoznak az ő fiai, akik világi papok fogadalom nélküli közösségében együtt élnek.

Így lett Néri Fülöp, a firenzei „Róma második apostolává”. Többszöri betegeskedés után 1593-ban elérte, hogy megválhasson előjárói hivatalától. 1595. május 12-én Baronius, a gyóntatóatyja föladta neki a szent kenetet. Azután Frederigo Borromeo kardinális megáldoztatta. Az „Uram, nem vagyok méltó”-nál könnyek között vádolta még egyszer magát: „Soha semmi jót sem tettem, semmit, egyáltalán semmit; egyáltalán nem vagyok méltó!” Azután: „Ha meggyógyulok, megváltoztatom életemet.” Rövid ideig újra tudott misézni. A szentmise bemutatása közben évek óta órákat elragadtatásban töltött. Hasonlóképpen utolsó napjáig gyóntatott. 1595. május 25-én reggel még bemutatta a szentmisét „örömtől ujjongva és

énekelve". Rajta kívül senki sem gondolt közeli halálára. Este, mint mindig, hozzá jöttek a testvérek mindnyájan, megkapták áldását, s másnap reggel három órakor Fülöp meghalt. Szentté avatási eljárása már halála után két hónappal megkezdődött. 1622-ben Loyolai Ignáccal, Xavéri Ferencsel és Avilai Terézzel együtt avatták szentté.

Ünnepét 1625-ben vették föl a római kalendáriumba, május 26-ra.

Egész sereg jellemző esemény híre maradt ránk Néri Fülöpnek, Róma szeretetreméltó második apostolának életéből. Még Goethe is csodálta őt, és „humoros szentnek” nevezte.

Alighogy Rómában megtelepedett, napjait az utca-apostolkodásnak szentelte. Nem tartott az embereknek dorgáló beszédek. Jobban szeretett vidám beszélgetést kezdeményezni az utcán csavargó ifjakkal, a firenzei kereskedőkkel, az apró üzletek tulajdonosaival és a szegény művészekkel. Szellemesen és népies szókimondással kezdte, hogy azután -- megnyílt szívük láttán -- hirtelen megkérdezze: „Mikor szedjük össze végre bátorságunkat, hogy elkezdjünk valami jót tenni? Nem késlekedhetünk vele, mert a halál sem késlekedik!”

Egyszer egy fiatal barátja sikeres tanulmányairól beszélt neki. Fülöp akkor így szólt hozzá: „Szerencsés ember, most tanulsz. Pár év múlva doktor leszel, és kezdesz pénzt keresni. Ügyvéd leszel és prelátus, és sok egyéb tisztséged is lesz. Boldog leszel, és már nem is fogsz mást kívánni.” A diák már azt hitte, hogy Fülöp komolyan beszél. De akkor magához vonta, és ezt suttogta fülébe: „És aztán?” Ez a súlyos kérdés új irányt adott az ifjú jóbarát életének.

Fülöp rendkívüli látomásai közül az a legnevezetesebb, amelyben egy pütkösdí napon a katakombákban részesült. Bensőséges imába mélyedve azt látta, hogy valami nagy fényesség, egy tűzgolyó közeledik feléje, és ajkait perzselve szívéig hatol. A földre zuhant, és föl kellett tépnie a ruhát a mellén a tűz heve miatt. Közben ezt dadogta: „Hagyd abba, Uram, túl sok ez!” Egész teste reszketett, és amikor kezét a szívére tette, ökölnyi dudorodást érzett, amely többé nem múlt el. Ettől kezdve a legkisebb Istenre irányuló gondolat olyan szívdobogást váltott ki Fülöpben, hogy a körülötte lévők is hallották. Halála után a mindenre kiterjedő orvosi vizsgálat jegyzőkönyvben rögzítette, hogy szíve erősen megnagyobbodott, fölötte két bordája eltörött, s kifelé domborodott.

Hogy ez a jó pásztor milyen szeretetreméltóan tudta báránykait kisebb hibáiktól is megszabadítani, mutassa két jelenet: Egy divatos dáma, aki magas sarkú cipőt viselt, megkérdezte tőle, hogy nem bűn-e ilyen magas sarkon jönni-menni. Csak ennyit szólt: „Óvd magad a megbicsaklástól, nehogy eless.”

Egy piperkőc ifjúnak nagy volt a fodros gallérja. Fülöp szelíden megsimogatta a nyakát e szavakkal: „Többször is megsimogatnálak, ha ez a gallér nem bökné az ujjamat.”

Szívesen volt együtt pajkos fiatalokkal az utcán vagy kinn a szabadban. Gyakran egész csapat töltötte meg a szobáját. Mivel játék közben hangoskodtak, ennyit mondott nevetve: „Ha nem követnek el bűnt, tőlem akár fát is hasogathatnak a hátamon!”

Sokan „csodatevőnek” tekintették Fülöpöt, ő maga azonban nem sokat törődött vele. Egyszer

fölkiáltott: „Azt akarják, tegyek csodát. Én pedig nem akarok csodát tenni!”

Egy napon Fülöp a pápát megszabadította fájdalmaitól. Egy bíboros akkor azt mondta neki: „A pápa annyira megörült a látásának, hogy elfelejtette fájdalmait.” Ám Fülöp határozottan kiigazította: „Nem. A fájdalmait valóban én vettem el. Olyan embereknel, akiknek fontos ügyeket kell intézniük, a betegség sok kárt okozhat. Ezért meg kell gyógyítani őket.”

Egy leányt különleges viselkedése miatt megszállottnak tartottak. Fülöp egész józanul ezt mondta vele kapcsolatban: „Adjátok férjhez, akkor majd meggyógyul.”

Róma közelében az egyik kolostorban volt egy apáca, aki nagy föltűnést keltett, mert állítólag természetfölötti látomásai és elragadtatásai voltak. A pápai hatóság Fülöpöt bízta meg, hogy járjon utána a dolognak. Fülöp rossz időben gyalog ment ki oda. Hívták az apácát, Fülöp pedig anélkül, hogy köszöntötte volna, odanyújtotta neki sáros csizmáit, hogy húzza le. Az apáca visszahőkölt, és heves szavakkal tiltakozott a számára fölháborító kérés ellen. Akkor Fülöp nyugodtan föllállt: „Már nem is fontos lehúzni! Elvégeztem a feladatomat” -- mondta, s azonnal visszatért megbízóihoz. „Az a nő nem szent -- tájékoztatta őket --, és nem is tesz csodát, mert hiányzik belőle a legfontosabb, az alázatosság.”

Hogy csökkentse azt a nagy tiszteletet, amellyel hozzá közeledtek az emberek, s hogy magát megalázza, Fülöp nem egyszer megjátszotta a csodabogarat, sőt egyenesen a bolondot. Nem ritkán megtörtént, hogy az emberek letérdeltek előtte, és ruháját akarták megérinteni. Ilyenkor odasózott nekik, és heves szavak kíséretében elkergette őket. Ha asszonyok fogták körül, vette a szemüvegét, és sorban mindnek az orrára rakta. Ismerősöknek és ismeretleneknek állába, hajába vagy fülébe kapaszkodott.

Időnként fordítva vette föl ruháját, máskor azt látták, hogy egy köteg bogáncsot tart a kezében, és meg-megállva bolondos élvezettel szagolgatja. Nyilvános tereken táncolt, s bort ivott egy üvegből a házról házra járva kéregető Félix kapucinus testvérrel. Arcának csak egyik feléről vétette le a szakállat és félig borotváltan ugrándozva, táncolva járt az emberek közt.

1583. november 22-e reggelén érdekes menetet láttak a nevető rómaiak az utcákon vonulni. Elöl zászlóként lobogtatott valaki egy lepedőt. Utána jöttek a többiek házi holmikkal: az egyik egy székkal, a következő egy seprővel, a harmadik a tűzgyújtó szerszámmal és így tovább. Az első oratoriánusok költöztek új házukba. Csak Fülöp öreg macskáját hagyták ott, amely a templom raktárában az egereket fogdosta.

1595 úrnapijának estéjén azt mondta mosolyogva lakótársainak: „Most meg kell halnom.” Azután lefeküdt. „Nem félsz?” -- kérdezte az egyik testvér. Fülöp megrázta fejét, és derűsen azt mondta: „Nem, nem félek. Isten jó. Majd egy kis elnézéssel lesz az ő ostoba és haszontalan Fülöpjével szemben.”

Istenünk, ki hűséges szolgálodat szentjeid közé fölmagasztalod, kérünk, add, hogy a Szentlélek minket is gyűjtsen lángra a szeretetnek azzal a tűzével, amely Néri Szent Fülöp szívét oly csodálatosan izzóvá tette!